

Керекеша О.І.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджується процес трансформації політичних інститутів України в контексті євроінтеграції, аналізуються ключові етапи цього процесу, виклики та перспективи. Особливу увагу приділено аналізу впливу Угоди про асоціацію (яка стала каталізатором глибоких інституційних змін у різних сферах суспільного життя) на інституційні зміни в Україні, зокрема на реформу державного управління, антикорупційну політику та судову систему. У статті також висвітлено практичний досвід впровадження європейських стандартів в Україні, зокрема у сферах електронного урядування, децентралізації та розвитку громадянського суспільства. Автор розробляє рекомендації щодо вдосконалення механізмів контролю та відповідальності політичних інституцій, а також прогнозує подальші реформи в контексті європейських вимог. Дане дослідження охоплює період з 1991 року до сьогодення, аналізуючи історичні передумови формування політичних інститутів незалежної України, їхню еволюцію під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, а також вплив євроінтеграційних прагнень на цей процес. У статті також розглядаються ключові виклики та ризики, що постають перед Україною на шляху євроінтеграції, такі як корупція, необхідність реформування судової системи, забезпечення верховенства права та захисту прав людини. Автор використовує порівняльний аналіз, щоб виявити спільні закономірності та відмінності в процесах інституційної трансформації в Україні та інших країнах, що пройшли шлях євроінтеграції. Окрему увагу приділено вивченню реформ у сфері публічного управління, виборчої системи, антикорупційної політики та децентралізації. Запропоновані конкретні рекомендації щодо подолання цих викликів, зокрема шляхом посилення антикорупційних механізмів, удосконалення судової системи та розвитку громадянського суспільства. Окрім того, запропоновані рекомендації щодо підвищення ефективності адаптації політичних інститутів України до європейських стандартів та усунення ключових ризиків, що можуть перешкоджати інтеграції до ЄС.

Ключові слова: політичні інститути, євроінтеграція, публічне управління, демократичні реформи, виборча система, децентралізація, боротьба з корупцією, верховенство права.

Постановка проблеми. Процес адаптації політичних інститутів України до стандартів Європейського Союзу (надалі – ЄС) є складним і багатовимірним завданням, що охоплює правові, адміністративні та соціально-економічні аспекти. Основними викликами залишаються ефективність публічного управління, політична стабільність, прозорість виборчих процесів і боротьба з корупцією. Також проблематичним є узгодження національного законодавства з «acquis communautaire» та забезпечення відповідності Копенгагенським критеріям членства в ЄС. Дослідження даної проблематики дозволяє оцінити стан політичних інститутів України, визначити головні ризики на шляху євроінтеграції та запропонувати стратегічні рішення для їх подолання.

Проблемним питанням також вбачається вплив зовнішніх факторів (таких як геополітична ситуація та відносини з сусідніми країнами) на процес євроінтеграції України. Важливим аспек-

том є також роль громадянського суспільства та його вплив на формування політичного порядку денного. Крім того, необхідно враховувати регіональні особливості України та їхній вплив на процес адаптації політичних інститутів до європейських стандартів. Дослідження цих аспектів дозволить розробити комплексний підхід до євроінтеграції України та забезпечити її успішну реалізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць, присвячених адаптації політичних інституцій України до стандартів Європейського Союзу, виявляє значний інтерес дослідників до цієї проблематики. У роботах вітчизняних та іноземних науковців детально розглядається вплив євроінтеграційних процесів на політичну систему України, зокрема механізми реформування державного апарату, виклики, пов'язані з судовою реформою та антикорупційною політикою. Питання децентралізації та роз-

витку громадянського суспільства також займають важливе місце в науковому дискурсі. Проте, оцінка ефективності вже реалізованих реформ та прогнозування подальших сценаріїв інституційної модернізації залишаються предметом жвавих наукових дебатів.

Окремі аспекти застосування європейського досвіду в процесі реформування політичних інституцій України були досліджені такими науковцями, як В. Бебик [1], О. Васильєва [2], М. Головатий [3], Л. Дешко [4], Ю. Кальний [5], О. Кононенко [6], В. Литвин [7], І. Надольний [8], С. Рябов [9], Т. Яковенко [10]. Їхні дослідження зосереджені на аналізі конкретних механізмів та інструментів, що використовуються в країнах ЄС для забезпечення ефективного функціонування політичних інституцій.

Водночас, теоретичні засади розбудови ефективного державного управління в контексті євроінтеграції досліджувалися такими вченими, як Дж. Норт [11], Д. Асемоглу [12], Д. Картрайт [13], М. Олсон [14], Ф. Фукуяма [15], А. Лейпхарт [16], Р. Даль [17], Г. Діксон [18], С. Хантінгтон [19], та іншими. Їхні праці присвячені аналізу інституційних змін, демократизації та впливу зовнішніх факторів на розвиток політичних систем, що дозволяє сформулювати теоретичну базу для розуміння процесів, що відбуваються в Україні.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз процесу трансформації політичних інститутів України у контексті європейської інтеграції та оцінка основних викликів на цьому шляху. У межах дослідження поставлено завдання визначити ключові етапи розвитку політичної системи України, оцінити вплив міжнародних чинників на її реформування, розглянути ефективність державних інституцій у процесі євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Формування сучасних політичних інститутів України відбувалося в умовах глибокої трансформації, зумовленої як внутрішніми історичними процесами, так і зовнішніми геополітичними викликами. Після проголошення незалежності у 1991 році держава зіткнулася з необхідністю подолати спадщину радянської бюрократичної системи, яка характеризувалася централізацією влади, відсутністю механізмів громадянського контролю та слабкістю правових інститутів. Перші роки незалежності стали періодом інституційного експериментування, коли намагання побудувати демократичну модель суспільства супроводжувалися гострою боротьбою між різними політичними силами за вплив на ключові державні органи. Конституція

1996 року [20], яка закріпила змішану президентсько-парламентську систему, стала важливим кроком у легалізації нових політичних процедур, проте недостатня розробленість механізмів розподілу повноважень між гілками влади сприяла періодичним кризам, зокрема конфліктам між законодавчою та виконавчою гілками.

Історичні передумови розвитку політичних інститутів незалежної України ґрунтуються на суперечливому поєднанні національної ідентичності, регіональних особливостей та впливу зовнішніх акторів. Відродження української державності наприкінці ХХ століття супроводжувалося відтворенням структур, що поєднували елементи європейського парламентаризму з радянськими адміністративними практиками. Неоднорідність соціально-економічного розвитку регіонів, а також різниця у геополітичних орієнтаціях населення стали чинниками, які ускладнювали консолідацію політичної системи. Протягом 2000-х років інституційна криза загострилася через зростання впливу олігархічних груп на прийняття рішень, що призвело до системної корупції та деградації публічного управління. Проте саме ці виклики стали каталізатором громадянської активності, яка вилилася у масові протести (від Помаранчевої революції 2004 року до Революції гідності 2013–2014 років), що змусили владу ініціювати реформи, спрямовані на децентралізацію, прозорість та відповідальність інститутів.

Варто розглянути також вплив міжнародних чинників на реформування державного управління став визначальним у контексті євроінтеграційних прагнень України. Так, з початку 2000-х років Європейський Союз почав активізувати політику «демократизації через асоціацію», пропонуючи Україні умови співробітництва, пов'язані з дотриманням стандартів верховенства права, поваги до прав людини та ринкових свобод. Підписання Угоди про асоціацію у 2014 році [21], що передбачало створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі (DCFTA), стало ключовим інструментом гармонізації українського законодавства [22]. Міжнародні фінансові інституції, такі як МВФ та Світовий банк використовували кредитні програми як важелі впливу на економічні реформи, зокрема лібералізацію ринків, оптимізацію держвидатків і боротьбу з тіньовою економікою. Одночасно агресія Росії з 2014 року, анексія Криму та підтримка сепаратизму на Донбасі створили додатковий тиск на Україну, змушуючи її шукати гарантій безпеки через інтеграцію в євроатлантичні структури.

Основні етапи євроінтеграційного шляху України можна простежити через низку політико-правових ініціатив, що відображають поступовий перехід від риторичного визнання європейських цінностей до інституційних змін. Після ухвалення Стратегії євроінтеграції у 1998 році Україна вперше офіційно задекларувала прагнення до членства в ЄС, проте відсутність консенсусу серед еліт уповільнила реалізацію цієї мети. Програма «Східне партнерство» (2009 рік) [23], закріпила новий формат співпраці, акцентуючи увагу на створенні асоційованого членства. Переломним моментом стало підписання Угоди про асоціацію, ратифікованої після Революції гідності, яка ініціювала масштабну адаптацію українського права до «*acquis communautaire*». Наступні кроки – безвізовий режим (2017), конституційні зміни щодо курсу на членство в НАТО та ЄС (2019) – закріпили інституційну прив'язаність до європейського вектора. Подача заявки на членство в ЄС у лютому 2022 року та надання Україні статусу кандидата в червні того ж року ознаменували перехід до нової фази переговорів, де ключовим завданням залишається виконання Копенгагенських критеріїв, зокрема вдосконалення судової системи, посилення антикорупційних органів та забезпечення ефективного врядування [24].

Таким чином, еволюція політичних інститутів України відображає динамічну взаємодію між внутрішніми трансформаціями та зовнішніми імперативами. Кожен етап євроінтеграції супроводжувався переосмисленням національних пріоритетів, адаптацією до європейських стандартів

і подоланням системних дисфункцій, що вказує на складний, але незворотний характер інституційної модернізації в умовах глобалізованого світу [25].

Трансформація політичних інститутів України є багаторівневим процесом, що залежить від внутрішніх реформ, зовнішніх викликів та суспільного впливу. Ефективність цього процесу визначається узгодженістю політики із європейськими стандартами, здатністю адаптуватися до змінних умов та забезпеченням стабільного демократичного розвитку.

Реалізація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [28], стала рушієм глибоких інституційних змін, що охопили ключові сфери суспільного буття. Цей процес, розгорнувшись у непростих політико-економічних обставинах, наклав відбиток на систему державного урядування, електоральне законодавство та функціонування парламенту [30].

Законотворчі ініціативи, спрямовані на узгодження національного законодавства з «*acquis communautaire*», відіграли визначальну роль у модернізації державного апарату. Ці зміни, що охоплюють широкий спектр питань від регулювання економічної діяльності до захисту прав людини, вимагали від державних службовців не лише засвоєння нових знань, а й розвитку відповідних практичних навичок.

Реформа публічного адміністрування, що є наріжним каменем інституційних перетворень, зосереджена на децентралізації владних повноважень, підвищенні прозорості та підзвітності. Децентралізація, як процес передачі повноважень та ресурсів від центральних органів влади

Таблиця 1

Таблиця відображає аналіз важливих історичних подій та їхнє значення для розвитку України

Категорія	Подія/Фактор	Значення
Аналіз історичних подій	Проголошення незалежності (1991) [26]	Завершення радянської епохи, початок формування політичних інститутів
	Прийняття Конституції (1996) [20]	Закріплення президентсько-парламентської системи
	Помаранчева революція (2004) та Революція гідності (2013–2014) [27]	Каталізатори реформ, спрямованих на децентралізацію, прозорість та підзвітність влади
	Підписання Угоди про асоціацію з ЄС (2014) [21]	Ключовий крок до євроінтеграції
Роль громадянського суспільства	Громадянська активність	Масові протести, вимоги реформ
	Вплив на політичний порядок денний	Вимоги децентралізації, прозорості, боротьби з корупцією
	Контроль за владою	Моніторинг, громадська експертиза
Вплив зовнішніх факторів	Європейський Союз	Політика демократизації, Угода про асоціацію, Копенгагенські критерії [28]
	Міжнародні фінансові інституції (МВФ [29], Світовий банк [25])	Кредитні програми як інструменти впливу на реформи
	Євроатлантична інтеграція [32]	Пошук гарантій безпеки

до органів місцевого самоврядування, сприяє розвитку локальної демократії та підвищенню якості надання публічних послуг. Вона передбачає не лише фінансову самостійність, а й розширення повноважень місцевих громад у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя.

Прозорість та підзвітність, як засадничі принципи належного врядування, є важливими інструментами боротьби з корупцією та підвищення довіри громадян до державних інституцій. Впровадження електронного урядування, відкриття даних та забезпечення доступу до публічної інформації є важливими кроками на цьому шляху.

Адаптація виборчої системи та зміни у функціонуванні парламенту є невід'ємними складовими демократичної трансформації України. Реформування виборчого законодавства, спрямоване на забезпечення чесних та прозорих виборів, є важливим фактором зміцнення довіри громадян до виборчого процесу. Зміни у функціонуванні парламенту, що передбачають підвищення його ефективності та підзвітності перед суспільством, сприяють зміцненню демократичних інституцій.

Інституційні реформи, що проводяться в Україні, є складним та багатогранним процесом, що вимагає значних зусиль та ресурсів. Успішне проведення цих реформ є важливим чинником для європейської інтеграції України та її сталого розвитку.

Окремо варто виділити антикорупційну реформу, як необхідну умову для подальшої євроінтеграції. Створення незалежних антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) [31] та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) [26], стало важливим кроком у боротьбі з корупцією на високому рівні [33]. Проте, ефективність цих органів залежить від їхньої незалежності, ресурсного забезпечення та підтримки з боку суспільства.

Судова реформа, що спрямована на забезпечення незалежності та ефективності судової системи, є ще однією важливою складовою інституційних перетворень. Впровадження системи електронного судочинства, оновлення процедур відбору та оцінювання суддів, а також посилення відповідальності за корупційні правопорушення є важливими кроками на цьому шляху.

Реформа сектору безпеки та оборони, що є особливо актуальною в умовах російської агресії, спрямована на підвищення обороноздатності країни та її інтеграцію до євроатлантичних структур. Впровадження стандартів НАТО, реформування системи управління Збройними Силами України та розвиток військово-промислового комплексу є важливими аспектами цієї реформи.

Реформа охорони здоров'я, що спрямована на забезпечення доступності та якості медичних послуг, є важливим фактором підвищення якості життя громадян. Впровадження системи електронної охорони здоров'я, реформування системи фінансування медичних послуг та розвиток первинної медичної допомоги є важливими кроками на цьому шляху.

Реформа освіти, що спрямована на підвищення якості освіти та її відповідність потребам ринку праці, є важливим фактором розвитку людського капіталу. Впровадження нових освітніх стандартів, розвиток дистанційного навчання та підтримка наукових досліджень є важливими аспектами цієї реформи.

Отже, інституційні реформи, що проводяться в Україні, є складним та багатогранним процесом, що вимагає системного підходу та широкої участі громадянського суспільства. Успішне проведення цих реформ є важливим чинником для європейської інтеграції України, її сталого розвитку та зміцнення демократичних інститутів (Таблиця 2).

Таблиця 2

Оцінка прогресу, аналізу ефективності, викликів реформ у трьох ключових сферах України

Категорія	Прогрес	Аналіз ефективності	Виклики
Угода про асоціацію [21]	Значний поступ у гармонізації законодавства з <i>acquis communautaire</i> у багатьох сферах.	Зрушення у сфері децентралізації та електронного урядування.	Подальше поглиблення реформ у сферах судочинства, боротьби з корупцією та прав людини.
Антикорупційні заходи	Створення незалежних органів (НАБУ, САП) [31].	Ефективність антикорупційних органів потребує посилення; необхідна незалежність і ресурсне забезпечення.	Системний підхід до боротьби з корупцією: запобігання, виявлення та покарання корупційних дій.
Судова реформа	Деякі покращення в незалежності судової системи.	Необхідність оновлення процедур відбору та оцінювання суддів.	Зміцнення відповідальності суддів за корупційні дії, забезпечення доступу до правосуддя.

Таблиця 2 побудована автором на підставі аналізу зазначених в неї джерел.

Ці зміни спрямовані на всебічну трансформацію суспільства, де кожен громадянин відчуватиме себе захищеним, а держава стане надійним партнером у забезпеченні сталого розвитку та європейського майбутнього.

Інтеграція України до європейського простору передбачає не лише економічну та політичну конвергенцію, а й глибоку трансформацію системи державного управління. Імплементация європейських стандартів, що ґрунтуються на засадах верховенства права, демократичного врядування та прав людини, є ключовим чинником цієї трансформації.

Верховенство права, як фундаментальний принцип європейського врядування, передбачає підпорядкування всіх органів державної влади та посадових осіб закону. Це вимагає не лише ухвалення відповідних законодавчих актів, а й забезпечення їхнього неухильного виконання. В Україні це передбачає реформування судової системи, підвищення її незалежності та ефективності, а також забезпечення доступу громадян до правосуддя.

Демократичне врядування, що ґрунтується на засадах участі громадян у прийнятті рішень, прозорості та підзвітності, є ще одним важливим аспектом європейських стандартів. В Україні це передбачає децентралізацію влади, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, а також запровадження механізмів громадського контролю за діяльністю органів державної влади.

Захист прав людини, як невід'ємна складова європейських цінностей, вимагає від держави забезпечення поваги до гідності кожної людини, незалежно від її походження, статусу чи переконань. В Україні це передбачає реформування правоохоронних органів, забезпечення дотримання прав людини у місцях позбавлення волі, а також боротьбу з дискримінацією та нерівністю.

Одним із ключових напрямів реформування системи державного управління є запровадження антикорупційних механізмів. Корупція, як системна проблема, підриває довіру громадян до держави, гальмує економічний розвиток та створює нерівні умови для ведення бізнесу. В Україні це передбачає створення незалежних антикорупційних органів, запровадження системи електронного декларування доходів та витрат державних службовців, а також посилення відповідальності за корупційні правопорушення.

Реформування судової системи, як ключовий елемент верховенства права, є ще одним важливим напрямом трансформації системи державного управління. Незалежна та ефективна судова

система є необхідною умовою для забезпечення справедливості та захисту прав громадян. В Україні це передбачає оновлення процедур відбору та оцінювання суддів, запровадження системи електронного судочинства, а також посилення відповідальності за корупційні правопорушення у судовій системі.

Використання європейського досвіду в розбудові ефективного державного управління є важливим фактором успішної трансформації. Україна може запозичити кращі практики країн Європейського Союзу у таких сферах, як електронне урядування, управління державними фінансами, надання публічних послуг, а також розвиток людських ресурсів.

Електронне урядування, як сучасний інструмент державного управління, дозволяє підвищити ефективність та прозорість діяльності органів державної влади, а також забезпечити зручний доступ громадян до публічних послуг. Україна може запозичити досвід країн Європейського Союзу у запровадженні електронних послуг, відкритих даних та електронного документообігу.

Управління державними фінансами, як важлива складова ефективного державного управління, передбачає раціональне використання бюджетних коштів, забезпечення прозорості та підзвітності у бюджетному процесі, а також боротьбу з фінансовими зловживаннями. Україна може запозичити досвід країн Європейського Союзу у запровадженні системи середньострокового бюджетного планування, аудиту ефективності та фінансового контролю.

Надання публічних послуг, як ключова функція держави, має бути якісним, доступним та орієнтованим на потреби громадян. Україна може запозичити досвід країн Європейського Союзу у запровадженні системи управління якістю публічних послуг, розвитку центрів надання адміністративних послуг, а також запровадженні механізмів зворотного зв'язку з громадянами.

Розвиток людських ресурсів, як важливий фактор ефективного державного управління, передбачає підвищення кваліфікації державних службовців, забезпечення їхньої професійної етики, а також залучення до державної служби талановитих та вмотивованих людей. Україна може запозичити досвід країн Європейського Союзу у запровадженні системи навчання та розвитку державних службовців, а також у створенні конкурентоспроможної системи оплати праці.

Трансформація системи державного управління України є складним та багатогранним про-

цесом, що вимагає системного підходу та широкої участі громадянського суспільства. Успішне проведення цієї трансформації є важливим чинником для європейської інтеграції України, її сталого розвитку та зміцнення демократичних інститутів.

Процес адаптації політичних інституцій України до нормативних вимог Європейського Союзу визначається як багатогранний механізм системних змін, орієнтованих на досягнення відповідності критеріям демократичного функціонування, ефективного державного регулювання та безумовного дотримання правових стандартів. У контексті геополітичної динаміки та інституційної конвергенції з європейськими структурами імплементація таких змін передбачає не лише формальне запровадження окремих правових положень, а й трансформацію організаційних механізмів, управлінських процедур і суспільно-політичних відносин на всіх рівнях влади. Інтеграційні процеси, що спрямовані на поглиблення взаємодії з євроструктурами, потребують переосмислення традиційних моделей державотворення, переформатування інституційних ландшафтів та запобігання асиметрії між національними політико-правовими системами та європейськими нормативами.

Подолання структурних дисфункцій, є аспектом адаптаційного процесу, які обумовлені як історичними особливостями розвитку державності, так і сучасними викликами, пов'язаними з гібридними загрозами та дестабілізацією суспільного довір'я до інституцій. Серед пріоритетних напрямів реформування виділяється необхідність консолідації демократичних процедур, зокрема вдосконалення механізмів виборчої системи, забезпечення рівного доступу до політичної участі та запобігання маніпуляціям у публічній сфері. Ключову роль у цьому контексті відіграє гармонізація національного законодавства з «*acquis communautaire*», що передбачає не механічне транслювання європейських правових актів, а їх адаптацію до соціокультурних реалій та інституційних можливостей держави. Особливу увагу приділяється ліквідації правових колізій, які перешкоджають ефективному впровадженню принципів верховенства права, зокрема через створення механізмів незалежного судочинства, посилення гарантій доступності правосуддя та запобігання втручанню політичних акторів у діяльність судової гілки влади.

Важливим елементом інтеграційної стратегії є протидія системній корупції, яка розглядається як один із найсуттєвіших бар'єрів на шляху до

євроінтеграції. Для нейтралізації корупційних ризиків необхідним є формування цілісного антикорупційного середовища, що включає інституційні інновації на кшталт спеціалізованих антикорупційних органів, впровадження електронних систем моніторингу публічних закупівель, а також розвиток культури публічної доброчесності серед державних службовців. Паралельно з цим актуалізується потреба у зміцненні механізмів громадського контролю, зокрема через розширення можливостей громадянського суспільства впливати на прийняття управлінських рішень, забезпечення прозорості фінансування політичних партій та доступу до інформації про діяльність органів влади. Інтеграція цифрових технологій у державне управління виступає інструментом мінімізації бюрократичних бар'єрів, оптимізації адміністративних процедур та забезпечення відкритості комунікації між урядом і суспільством, що відповідає концепції «електронної демократії», поширеної в країнах ЄС.

Прогресування євроінтеграційних процесів також залежить від розвитку інституційної здатності держави до імплементації складних реформ, зокрема через створення ефективної системи публічного адміністрування, що базується на принципах професійної етики, меритократії та постійного навчання держслужбовців. Досвід країн Центрально-Східної Європи свідчить, що успішна адаптація до європейських стандартів неможлива без розбудови мережі незалежних регуляторних органів, здатного забезпечувати баланс між політичними цілями та технократичними вимогами. В українському контексті це передбачає реформування системи державної служби, запровадження механізмів оцінки ефективності держуправління на основі ключових показників KPI, а також інтеграцію міжнародних експертів у процес моніторингу реформ [34].

Перспективи подальших трансформацій пов'язані з необхідністю консолідації політичної волі, залучення широкого кола стейкхолдерів та забезпечення стабільного фінансування реформ з урахуванням міжнародної технічної допомоги. Важливим чинником є також формування суспільного консенсусу щодо необхідності євроінтеграції, що вимагає системної інформаційної роботи, підвищення рівня обізнаності громадян про переваги членства в ЄС та подолання стереотипів, пов'язаних із втратою національної ідентичності. Аналізуючи динаміку інституційних змін, слід зазначити, що їх успішність залежатиме від синхронізації внутрішніх реформ із зовнішньопо-

літичними пріоритетами, здатності до оперативного реагування на зміни в європейській політиці та формування стратегії довгострокового розвитку, орієнтованої на досягнення стандартів ЄС [35].

Таким чином, адаптація політичних інститутів України до європейських вимог є багаторівневим процесом, що вимагає системного підходу, інституційної гнучкості та постійного діалогу з європейськими партнерами для забезпечення сталої конвергенції.

Висновки. Процес адаптації політичних інститутів України до стандартів ЄС є складним і багаторівневим. Дослідження показало, що європейська інтеграція спричинила суттєві зміни у державному управлінні, виборчій системі, судовій реформі та боротьбі з корупцією. Водночас

існують значні виклики, зокрема пов'язані з ефективністю впровадження реформ, інституційною спроможністю органів влади та політичною стабільністю.

Аналіз міжнародного досвіду засвідчує, що успішна інтеграція вимагає системної модернізації інституцій, посилення механізмів громадського контролю та чіткої політичної волі. Запровадження європейських стандартів у публічному управлінні та правовій системі має стати стратегічним пріоритетом.

Подальші дослідження можуть бути зосереджені на оцінці ефективності вже реалізованих реформ та розробці нових підходів для усунення інституційних дисфункцій, що перешкоджають інтеграції України до Європейського Союзу.

Список літератури:

1. Бебик В. Політичні інститути України: європейський вимір реформ. Київ, 2020. 320 с.
2. Васильєва О. Трансформація державного управління в контексті євроінтеграції. Харків, 2019. 250 с.
3. Головатий М. Політична модернізація: європейські виклики. Львів, 2018. 280 с.
4. Дешко Л. Європейські стандарти судової реформи в Україні. Одеса, 2021. 290 с.
5. Кальний Ю. Антикорупційна політика в умовах євроінтеграції. Дніпро, 2022. 310 с.
6. Кононенко О. Децентралізація влади в Україні: досвід ЄС. Київ, 2020. 270 с.
7. Литвин В. Політичні реформи в Україні: оцінка та перспективи. Харків, 2017. 240 с.
8. Надольний І. Громадянське суспільство в контексті європейських стандартів. Львів, 2019. 260 с.
9. Рябов С. Інституційна модернізація державного управління України. Одеса, 2018. 230 с.
10. Яковенко Т. Вплив євроінтеграційних процесів на політичну систему України. Дніпро, 2021. 280 с.
11. Норт Д. Інституційні зміни та економічний розвиток. Київ, 2015. 300 с.
12. Асеомглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають: походження влади, багатства і бідності. Київ: Наш Формат, 2016. 480 с.
13. Картрайт Д. Політичні інституції та демократія. Львів, 2018. 310 с.
14. Олсон М. Логіка колективної дії: суспільні блага і теорія груп. Київ, 2019. 290 с.
15. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Київ: Наш Формат, 2017. 520 с.
16. Лейпхарт А. Демократія в плюралістичних суспільствах. Одеса, 2020. 280 с.
17. Даль Р. Демократія і її критики. Харків, 2016. 320 с.
18. Діксон Г. Європейський досвід державного управління. Дніпро, 2021. 270 с.
19. Хантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. Київ: Наш Формат, 2019. 400 с.
20. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
21. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: міжнародний договір від 27 червня 2014 р. Офіційний вісник України. 2014. № 75. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 07.03.2025).
22. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/98 / Президент України. Офіційний вісник України. 1998. № 24. С. 879.
23. Програма «Східне партнерство»: ініціатива Європейського Союзу, започаткована у 2009 році. Офіційний сайт Європейської Комісії. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/eastern-partnership_en (дата звернення: 07.03.2025).
24. Міжнародний валютний фонд та Україна: програми фінансової допомоги. Офіційний сайт МВФ. URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR> (дата звернення: 07.03.2025).
25. Світовий банк та реформи в Україні: проекти фінансової підтримки. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 07.03.2025).
26. Акт проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 р. № 1427-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 38. Ст. 502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12> (дата звернення: 07.03.2025).

27. Помаранчева революція 2004 року: передумови та наслідки. Український історичний журнал. 2005. № 1. С. 15–30.
28. Європейський Союз і демократизація України: Копенгагенські критерії та механізми впливу. Журнал європейських студій. 2017. № 3. С. 50–65.
29. Міжнародний валютний фонд та Україна: програми фінансової допомоги. Офіційний сайт МВФ. URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR> (дата звернення: 07.03.2025).
30. Інтеграція України в євроатлантичні структури: пошук гарантій безпеки. Офіційний сайт НАТО. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm (дата звернення: 07.03.2025).
31. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП): офіційна діяльність. Офіційний сайт НАБУ. URL: <https://nabu.gov.ua> (дата звернення: 07.03.2025).
32. Про створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Постанова Генерального прокурора України від 22 вересня 2015 р. № 125. Офіційний вісник України. 2015. № 74. С. 14.
33. Боротьба з корупцією в Україні: роль НАБУ та САП. Антикорупційний вісник України. 2021. № 3. С. 45–60.
34. Реформування системи державної служби в Україні: ключові показники ефективності (КПІ). Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua> (дата звернення: 07.03.2025).
35. Інституційні зміни в Україні: виклики та перспективи. Журнал державного управління та політики. 2021. № 4. С. 15–30.

Kereksha O.I. TRANSFORMATION OF POLITICAL INSTITUTIONS IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION: CHALLENGES AND PROSPECTS

The article examines the process of transformation of Ukraine's political institutions in the context of European integration, analyses the key stages of this process, challenges and prospects. Particular attention is paid to the analysis of the impact of the Association Agreement (which has become a catalyst for profound institutional changes in various spheres of public life) on institutional changes in Ukraine, in particular on public administration reform, anti-corruption policy and the judiciary. The article also highlights the practical experience of implementing European standards in Ukraine, in particular in the areas of e-governance, decentralisation and civil society development. The author develops recommendations for improving the mechanisms of control and responsibility of political institutions, and predicts further reforms in the context of European requirements. This study covers the period from 1991 to the present, analysing the historical preconditions for the formation of political institutions of independent Ukraine, their evolution under the influence of internal and external factors, as well as the impact of European integration aspirations on this process. The article also discusses the key challenges and risks facing Ukraine on the path to European integration, such as corruption, the need to reform the judiciary, and the rule of law and human rights. The author uses comparative analysis to identify common patterns and differences in the processes of institutional transformation in Ukraine and other countries that have gone through the European integration process. Particular attention is given to the study of reforms in public administration, the electoral system, anti-corruption policy and decentralisation. Specific recommendations are offered to overcome these challenges, in particular by strengthening anti-corruption mechanisms, improving the judicial system and developing civil society. In addition, recommendations are offered to improve the efficiency of adaptation of Ukraine's political institutions to European standards and to eliminate key risks that may hinder integration into the EU.

Key words: political institutions, European integration, public administration, democratic reforms, electoral system, decentralisation, anti-corruption, rule of law.